

**CONSILIUL NAȚIONAL DE ATESTARE A TITLURILOR,
DIPLOMELOR ȘI CERTIFICATELOR UNIVERSITARE
(CNATDCU)**

RAPORTUL COMISIEI DE ABILITARE

din data de 23 iulie 2015.

NUMELE și Prenumele candidatului: Prof. univ. dr. Mariana NEAGU

Titlul tezei de abilitare / direcțiile principale de cercetare:

«**Comparative Cognitive Semantics: Perspectives from English and Romanian**», lucrare modernă de lingvistică cognitivă, cu aplicație la limbile engleză și română.

Domeniul de studii universitare de doctorat: **Filologie**

(în care urmează să se confere calitatea de conducător de doctorat)

Denumirea **Instituției Organizatoare de Studii Universitare de Doctorat (IOSUD) / Instituției Organizatoare de Doctorat (IOD)** unde are loc susținerea publică a tezei de abilitare:

Universitatea din București, Facultatea de Limbi și Literaturi Străine, Școala Doctorală Limbi și Identități Culturale

Teza de abilitare a Doamnei Profesor *Mariana Neagu* de la Universitatea Dunărea de Jos din Galați, intitulată «**Comparative Cognitive Semantics: Perspectives from English and Romanian**», este o lucrare care rezumă o cercetare substanțială, originală, de aproape două decenii, cu multe accente de noutate ideatică și metodologică, o lucrare care *îndeplinește cu prisosință cerințele unei teze de abilitare*. Prezentăm succint ceea ce considerăm a fi punctele tari ale acestei teze de abilitare.

Punctele tari ale tezei de abilitare:

1. *Unitatea tematică și metodologică*

Primul element de subliniat este *unitatea și noutatea tematică a cercetării* d-nei Prof. Mariana Neagu. Cele **53** de studii, dintre care două sunt apărute în reviste indexate internațional, ERIH și ISI, («*English verb particles and their acquisition. A cognitive approach*» în Revista Espanola de Linguistica Aplicata, vol 20/2007, și «*What is universal and what is language specific in the polysemy of perception verbs*», în RRL, 2013), sunt aproape în totalitate cercetări care pot fi *subsumate domeniului semanticii cognitive*. D-na Prof Neagu este și autoarea singurului volum despre semantica cognitivă în România, «*Cognitive Linguistics: An Introduction*», studiile sale fiind cercetări de pionierat cel puțin în privința abordării limbii române cu mijloacele semanticii cognitive și calificând-o drept specialistul cu cea mai mare autoritate din România în acest domeniu.

Opera științifică a d-nei Neagu a pornit de la problemele fundamentale ale *categorizării și polisemiei nominale*, abordate cu succes în teza de doctorat *Categories in Natural Languages: the Study of Nominal*

Polysemy in English and Romanian (cu 2 citări internaționale), și a fost extinsă spre studiul polisemiei altor părți de vorbire (prepoziție, particulă, verb), spre teoria cognitivă a metaforei și metonimiei, cu numeroase aplicații. Acest demers concentric a implicat treptat și alte domenii ale lingvisticii aplicate, între care teoria traducerii, analiza critică a discursului, analiza critică a metaforei, didactica și achiziția limbii, pragmatica lui Grice, teoria relevanței, toate implicate doar în măsura în care analiza unor elemente lexicale ale limbilor română sau engleză necesitau apelul la metodologia și perspectiva acestor discipline. Perspectiva teoretică unificatoare, care justifică și opțiunea pentru semantica cognitivă, este cea a *funcționalismului*, opus unei perspective formaliste, mai reduționiste.

1.1. *Polisemia*

Pentru fiecare dintre temele mari enunțate mai sus există câteva articole de forță, cu un ecou internațional notabil. Pentru cercetările de polisemie, menționăm în primul rând articolul "*English verb particles and their acquisition*", dedicat particulei *out*. Atenția acordată sensului lexical multiplu și nuanțat al particulelor verbale spațiale și al prepozițiilor este un punct forte al semanticii cognitive, încă de la faimoasa descriere a prepoziției *over* a lui Brugman care lansează modelul «chain of resemblance» al polisemiei, unicul care putea da socoteală de sensurile aparent opuse al lui *over*. Articolul citat al D-nei Neagu face același tip de demonstrație privind sensurile complexe ale particulei spațiale *out*. Polisemia particulei *out* este analizată pe baza unor metafore conceptuale cum ar fi aceea a câmpului vizual/ temporal perspectivizat drep *conținător*, cu obiectele intrând sau ieșind din câmpul observatorului. Pe baza acestei ipoteze, verbele complexe cu *out*, compuşii adjectivali sau participiali cu particula *out* au sensuri compoziționale, bazate pe ieșirea din câmpul vizual (*The light went out; outdated*) sau intrarea în câmpul vizual (*The sun came out, outgoing*). Conștientizarea transferurilor metaforice facilitează înțelegerea grupurilor cu *out* și înlesnește învățarea acestora. Prin caracterul convingător al analizei și relevanța datelor examinate, articolul a avut un impact internațional considerabil; fiind citat de cercetători din domeniul metodologiei predării limbii, (vezi, de exemplu, Yasuda Sachiko, *Tesol Quarterly*, 2010), ca și din domeniul semanticii cognitive (Breeze (2012): *Verb-particle constructions in the language of business and finance*, Language value 2012).

Analizând polisemia verbelor de percepție în limbile engleză, franceză și română (2 studii), autoarea discută construirea sensurilor acestor verbe «on line», adică în construcții specifice, și observă caracterul sistematic al dezvoltărilor polisemice în cele trei limbi considerate; dezvoltările polisemice analoge (sens percepție fizică, sens epistemic) sunt axate pe experiențe fiziologice și apoi psihologice comune, de unde și întrebarea: "*What is Universal and What is Language Specific in the Polysemy of Perception Verbs*"?

1.2. *Metafora și metonimia* Un alt punct forte al tezei de abilitare este reprezentat de studiile privind teoria cognitivă a metaforei și metonimiei și aplicațiile acesteia la investigarea lexiconului mental englez și român. Aspecte ale teoriei metaforei și metonimiei sunt discutate în cartea de semantica cognitivă, dar și în mai multe articole independente (de exemplu, «Metonymy, a Cognitive Linguistic View»), articole cu o funcție dublă: a) funcția de a informa comunitatea lingvistică românească asupra teoriei cognitive a metaforei și metonimiei și asupra evoluției rapide a acestui domeniu; b) funcția de a *evalua* critic propunerile privind posibilitatea de a diferenția sau nu, în mod principial, între metaforă și metonimie, nuanțarea unor concepte cum sunt: domeniu, prototip și altele.

1.3. *Limbă și cultură*

Tot din perspectiva teoriei cognitiviste a tropilor este abordată și o altă temă esențială, raportul *limbă-cultură*. Astfel, pe baza analizei metaforelor conceptuale subiacente, se demonstrează faptul că idiomurile, în cazul de față idiomurile bazate pe cele 4 elemente, sunt motivate și, deci, compoziționale, și sunt motivate în moduri similare în engleză și română. (Vezi: *Basic Element Metaphors in English and Romanian* (2000), *Water, Air and Earth metaphors in English and Romanian*).

O serie de studii pornesc de la o anumită accepție privind cadrele conceptuale (frames), o interpretare care acordă o pondere foarte însemnată dimensiunii culturale. «Following Taylor (1989:89), I believe that frames are «configurations of *culture-based, conventionalized knowledge*», whose sources are the Bible, fairy tales, fables, myths, customs. Besides culture specific knowledge, frames include common sense knowledge or beliefs, therefore they have both a conceptual and a cultural dimension.(p. 9) Din această perspectivă, autoarea încearcă să caracterizeze “tipul etnic românesc”, comparat cu cel britanic (vezi observația privind frecvența mare a expresiilor cu elementul pământ în română, sau articolele: “*In One’s Heart of Hearts – the Folk Model of the Heart in English and Romanian* (Neagu, 2006: 171) sau “*Tipul etnologic românesc: Un studiu al expresiilor care conțin inimă și suflet* (Neagu 2006). În fine, la confluența teoriei metaforei cu analiza critică a discursului și teoria critică a metaforei se află studii cum sunt *Metaphor and Self/Other Representations: A Study on British and Romanian Headlines on Migration* în care analiza metaforelor conceptuale este folosită ca o *formă de deconstrucție* și de aducere la lumină a presupuzițiilor ideologiilor dominante în spațiul britanic sau românesc, manifestate în atitudinea față de foarte dificila temă a imigrației. Studiul introduce o perspectivă critică și retorică asupra metaforei, care depășește identificarea și generalizarea prin metafora conceptuală, ajungând la stadiul evaluării potențialului ei ideologic.

Concluzie Toate acestea fac dovada însușirii perfecte a unei metodologii de cercetare, aplicată cu succes și transmisibilă viitorilor doctoranzi.

2. O altă dimensiune esențială unui conducător de doctorat este *recunoașterea națională*, și mai ales o cât mai bună inserție într-o *comunitate internațională de specialiști*. Acest criteriu este excelent îndeplinit de d-na Mariana Neagu. De exemplu, d-na Neagu a participat la 20 de conferințe internaționale în domeniul cercetărilor de semantică cognitivă și metaforă, având chiar bucuria de a fi vorbitor invitat la unele. Este și o participantă constantă la conferințele organizate în România, fiind și aici uneori între vorbitorii invitați. Este și reviewer pentru articole de semantică cognitivă la reviste importante.

Punctele slabe ale tezei de abilitare:

1. Din punctul meu de vedere, secțiunile mai puțin izbutite ale tezei sunt uneori cele care compară semantica structurală cu semantica cognitivă, și mai ales cele de prezentare a unor opinii diverse în interiorul semanticii cognitive, un exemplu fiind discuția asupra posibilității de a separa, fie și principial, metafora și metonimia, în secțiunea 6.6. Aceste secțiuni, care nu reprezintă cercetări originale ale autoarei, în măsura în care au fost incluse, ar fi trebuit să aibă un mai pronunțat caracter *argumentativ-evaluativ*, adică să prezinte argumente empirice sau motivații conceptuale care să ducă la adoptarea unuia dintre punctele de vedere propuse. Ar fi fost necesare cel puțin exemple care pot sau nu pot fi descrise într-o anumită abordare.

2. Uneori lipsesc sau sunt nefocalizate concluzii teoretice importante care ar releva mai pregnant forța și noutatea semanticii cognitive; dau exemplul discuției despre polisemie și omonimie. În fond, nici o abordare sincronă, nici semantica structurală (aici reprezentată de Katz), nici semantica cognitivă nu pot tranșa între omonimie și polisemie. Astfel, din punct de vedere cognitiv, alăturarea lui *ear* (spic) și *ear* (ureche) este un caz de metaforă antropomorfă (subsumabil polisemiei) și numai istoria ne face să privim acest caz drept unul de omonimie. Esențial este însă faptul că, dacă pentru semantica structurală atât polisemia, cât și omonimia, reprezintă accidente ale bipolarității semnului, semantica cognitivă lansează ideea că *polisemul ca și orice cuvânt-concept este o instanță de categorizare*, având prin definiție o structură coerentă. Polisemul este astfel o *categorie naturală*, în vreme ce omonimia rămâne un accident istoric. Asemenea exemple s-ar putea multiplica.

3. Am recomanda mai multă prudență în formularea aprecierilor cantitative atunci când ele nu reprezintă analiza unor corpusuri și nici date obținute pe cale experimentală. Este totodată riscantă și prelungirea analizei lingvistice prin interpretări etnologice, practică în mai multe studii, altfel pertinente. (Vezi de exemplu afirmația că în raport cu timpul, românii au atitudine «pasivă» (TIME IS MOVING) în vreme ce englezii preferă conceptualizarea (THE EGO IS MOVING) având o atitudine «activă».

Rezultatul votului / observații / concluziile comisiei de abilitare se motivează în continuare

Teza de abilitare confirmă atât calitățile de cercetător ale doamnei profesor Mariana Neagu, cât și o foarte bună cunoaștere a metodelor de cercetare aferente disciplinelor abordate. Întreaga comisie votează pentru acceptarea tezei de abilitare în vederea obținerii atestatului de abilitare.

COMISIA DE ABILITARE

NUMELE și Prenumele

Semnătura

Prof. univ. dr. Alexandra Cornilescu

Prof. univ. dr. Silvia Florea

Prof. univ. dr. Ștefan Oltean

